

Jens Bang (2002): *Arbejdsevne metode - en teoretisk og praktisk indføring* nyt juridisk forlag
Bogen indeholder indledning, 8 kapitler, og 2 appendix 112 sider. Anm. af Viggo Jonassen.

Indledning

JB giver her en forklaring på "behov for reform": dels problemer med administration, dels et politisk bestemt ønske om et kursskifte. "Konfrontationer mellem borger og system om .. sammenhæng mellem sygdom og funktionsevne".

I indledningen fremhæver Jens Bang den af ham udarbejdede "model til fastlæggelse af arbejdsevnen", som Socialministeriet fattede interesse for, og som ministeriet iflg. Jens Bang lod revisionsfirmaet Deloitte udarbejde en "light" udgave af. Den, der for tiden undervises som standardprogram i rå mængder for kommunalt ansatte. Jens Bang kritiserer Deloitte for "ikke at gå planken ud med hensyn til at fastholde den faglige kvalitet".

1 Menneske- og samfundssyn, socialpolitik og professionel identitet

Jens Bang beskriver to slags motiver bag opdelingen af bistandsloven i 1997: det økonomiske (fremtidig mangel på arbejdskraft) og det humanitære, som angives at være "et forsøg på at bryde med et system, som ganske utilsigtet producerer småforurettede evighedsklienter i store mængder". Jens Bang gør helt korrekt rede for, at 1960'ernes erstatningssynspunkt er fjernet fra både kontant-hjælpsområdet og førtidspensionsområdet.

2 Helhedssyn og social identitet

Jens Bang kritiserer "den gængse forståelse af *helhedssynet*" for at "sige alting og ingenting". Herefter lægger han op til en definition af en relevant *helhed*, en *social identitet*, bestående af *intimsfæren* (børn, forældre, venner, den elskede) og *Arbejdet* (som kun præsenteres via *matchningsprincippet*: at "alle har pligt til efter evne .. at give en skærv til fællesskabet"). Herfra går JB videre til en omtale af *identitetssystemet* og identitetskriser, og til *identitetsteorien og de sociale helhedssyn*. Til næstsidst i kapitlet refererer JB de *selvopfyldende profetier*, som ifølge JB i "det gamle system" påvirker borgeren negativt, nemlig til at fokusere på egne svagheder, som man så lever "ned" til. Til sidst i kapitlet præsenterer JB så "Det gamle" og "Det nye system", som hhv.

<i>Elendighedens teater</i>	og	<i>Mulighedernes land</i>
jo mere elendighed jo større ydelse		ens ydelse til alle
jeg er offer		vi er alle ofre
du ved ikke, hvor hårdt jeg har det		vær tapper
du skal hjælpe mig		du skal ville hjælpe
du skal høre på mig		jeg hører gerne, hvad du kan
jeg ville gerne, hvis jeg ellers kunne		du kan meget mere, end du tror
vi stiller ingen krav		vi stiller krav
jeg er for gammel		ingen aldersdiskriminering
hvem vil have mig		vi finder nogen

3 Retssikkerhed

JB omtaler *formel* og *materiel retssikkerhed*. Hans hovedsagelige anbringende er, at "den materielle retssikkerhed vil vinde ved at holdningsmomentet minimeres ved arbejdsevne metodens ensartede beskrivelsesparametre for alle og synliggørelsen af borgerens egen holdning og anvendelse af resourcerne på konkrete arbejdsopgaver". Hvad det sidste betyder, fremgår ikke.

4 Lægerne og sociallovgivningen

Jens Bang kritiserer både lægerne (lægevidenskaben) for ikke at klargøre præmisserne for egne skøn, og det "det lægelige pavevælde", som han mener embedsmænd og retssystem har accepteret i deres afgørelser. Og endelig kritiserer han læger for (ubegrundet) støtte til klienter.

5 Beskrivelsesmodeller, faglighed og professionalisme

I kapitlet argumenterer Jens Bang for, at sagsbehandler og specialister i pensionssager bør præcisere skønstemaerne og gøre ordentligt rede for præmisserne for de enkelte elementer i skønnet. Det kaldes en *beskrivelsesmodel*, og kaldes *en ny tankeramme*. Derefter kritiserer JB med bred pensel den hidtidige pensionssagsbehandling for præg af subjektivitet.

6 Beskrivelsesmodellens nøglebegreber

"Ved *arbejdsevnen* forstås en persons mulighed for her og nu respektive efter behandling, uddannelse, revalidering eller andre foranstaltninger at bestride forskellige konkret specificerede jobfunktioner. En fastlæggelse af arbejdsevnen indebærer således, at der udformes en mere eller mindre omfattende beskrivelse af de arbejdsopgaver, som pågældende borger formodes at kunne udføre".

Matchning og *matchningsprincippet* får her en central placering.

Og s. 54 præsenterer JB så to hovedregler for arbejdet:

- 1) "Tag kun de problemer og konflikter op, som er uundgåelige af hensyn til den placeringsplan, som forekommer mest hensigtsmæssig", og
- 2) "Dan dig et indtryk af ressourcerne, før du går i gang med at forholde dig til de barrierer, der har betydning for den/de jobplaceringer, der er under overvejelse".

Endelig, s. 57, præsenteres *Den faglige formodningsregel*: en *matchning* er (kun) bæredygtig, hvis

- 1) Borgerens ressourcer er forenelig med den konkrete jobplacering
- 2) Sagsforløbet peger ikke på barrierer af betydning for en udnyttelse af ressourcerne
- 3) Borgeren er enig i, at det nok skal gå

7 En beskrivelsesmodel til fastlæggelse af arbejdsevnen

Her præsenterer JB 14 temaer, som bør belyses som udgangspunkt for sagsbehandlerens *Integrerede skøn*, startende med 1-3 Faglige kompetencer, præstationsforventninger, arbejdsidentiteten, m.v. frem til 11-14 Boligforhold, økonomi, fysisk sygdom, psykisk sygdom.

8 Fastlæggelse af arbejdsevnen og diskussion af anketemaerne

og så kommer JB frem til 3 trin, hvor faglige kompetencer, potentialer og arbejdsevne bestemmes.

Der slutes af med **Appendix 1 Vejledning i brug af modellen** og **Appendix 2 Proceduremodel**

Bogen skæmmes af en ret løsagtig begrebsanvendelse.

Først og mest iøjnefaldende postulerer JB, at *almisseprincippet* i den nye førtidspensionslov afløses af *matchningsprincippet*. Siden vedtagelsen af Lov om invaliderente i 1921 har grundtanken været rets-præget: personens erhvervsevnetab kan principielt fastslås, og udgør det mere end en trediedel, (og fra 1964 50%), ja så har borgeren RET til ydelsen. At bruge ordet *almisse* er helt ude af kontakt med retshistorie og socialpolitikhistorie.

Matchningsprincippet beskrives i kap. 1 med ordene "alle har pligt til *efter evne* "at give en skærv til fællesskabet" (min udhævning, VJ). I Arbejdsformidlingssystemet har man i årevis arbejdet med *Matchning*, nemlig mellem job, der ønskes besat, og den/de jobsøgende. I den videre anvendelse af *matchning* taler Jens Bang nogenlunde konsekvent som om *matchning* betyder, at klienten "matches" med et konkret eksisterende job (ex. p. 53 "den placeringsplan, man beslutter sig for"). Det turde være en dristig antagelse. Jens Bang har antagelig ret i, at hvis man tilbyder den pensionssøgende et job, der lever op til den under kap. 6 refererede *formodningsregel*, ja så vil hun eller han tage jobbet. Faktisk omtaler JB's bog ikke den mulighed, at sagsbehandlingen ender med konklusionen: ingen arbejdsevne!

Erfaringen tilsiger, at en del klienter vil blive målt på et ikke-eksisterende, abstrakt job som "ikke-rygbelastende" kustode med siddende/stående funktioner. Og det er jo en anden *matchning* end den, der sker i AF-systemet.

Værst er JB's omgængelse med begrebet *retssikkerhed*. Han er tilhænger af øget *retssikkerhed*. Men JB inddrager ikke den blandt juridiske fagfolk almindelige forståelse af materiel retssikkerhed:

nemlig at klienten får den ydelse - ikke mere, heller ikke mindre - end hun har *ret* til. Han skælder (p. 44) "den legendariske højesteretsdom fra december 1999" ud for "nærmest at knuse forudsætningerne for at opretholde det eksisterende administrative apparat på pensionsområdet". For en garvet tilhænger af retssikkerhed var det positivt at se, at Højesteret fastslog, at det administrative apparat på pensionsområdet *materielt* havde ydet lavere pension, end klienten ud fra hendes resterhvervsevne var berettiget til. At juristerne i Ankestyrelse og Sociale nævn ømmede sig fælt efter dommen skyldes, at de oplevede kritik af deres faglige håndtering af det *materielle*.

JB kritiserer *det gamle system* for at skabe *stakkels forurettede borgere*.(pp 29, 32). Han kritiserer ikke *det gamle system* for at øve *materiel* uret. Som Højesteret kritiserede det for. Nej, han kritiserer, at *domstolene blander sig* (s. 29).

At Jens Bang under *Mulighedernes land* fremhæver, at "jeg hører gerne hvad du kan" giver anledning til et *retssikkerhedsproblem*, hvis jeg "ikke hører, hvad du ikke kan". Det samme gælder (p. 74): "De arbejdsrelevante ønsker bør udelukkes fra en anbefalelsesværdig model".

Jens Bangs kritik af skønnets historie samt forslaget om faste og målorienterede temaer, som skal indgå i et *integreret skøn*, er muligvis begrundet. Men den er leveret bedre og mere systematisk af Bent Rold Andersen (1973) i bogen *Grundprincipper i socialpolitikken* kap. 3. Og i faget Teori og Metode i socialt arbejde er der siden 1960'erne blevet undervist i *Systematisk sagsbehandling*, som indeholder de samme elementer. Jeg skal ikke vurdere, om elementet er udtyndet i dagens timebeskårne undervisning ved de sociale højskoler. Men flere af mine studerende fra 1970'erne har, efter at de har været på kursus i *Arbejdsevnetoden* svaret mig, at det er ca. det samme som det vi lærte i *Systematisk sagsbehandling* - blot lidt mere mekanisk. Jeg kunne fristes til den hypotese, at *Arbejdsevnetoden* er opfundet i irritation over, at en del sagsbehandlere ikke har levet op til deres egen uddannelse i *Systematisk sagsbehandling*.

Mange er de smerteplegede syersker og rengøringsassistenter og påkørte kvinder, der har fået beskeden: "ingen objektive fund - så hvis du *føler* smerte, tilbyder vi *psykiatrisk undersøgelse/ behandling*". Først når diagnostikken udvikles, bliver whiplash anerkendt. Indtil da var de afslagsramte *forurettede*. Hos JB synes *forurettet* snarere at betyde "fornærmet", end: *har lidt uret*.

Det er hævet over enhver tvivl, at retsliggørelsen af det *samlede ydelsessystem* vil rulle videre. Hele privatretssystemet er orienteret imod afgørelse af formueretlige spørgsmål, herunder erstatningsspørgsmål - ofte jo da med inddragelse af *skønsmænd*. Læger vil fortsat få en rolle som *skønsmænd*. Ved trafikskader og ved arbejdsskader vil man retterne fortsat opgøre erhvervsevnetab, også når det offentlige pensionssystem stempler ud. Til gengæld vil man i retssystemet i mindre grad have det *offentlige ydelsessystems* vurdering at støtte sig til. Man vil i det offentlige system også fortsat have *diskrepanssager*, hvor borgerens vurdering af egen arbejdsevne står imod kommunens *afslag*. Thi: ved uenighed har kommunen det sidste ord: magten. (næst domstolen).

Er bogen en støtte i arbejdet med *arbejdsevnetoden*? Tjah - teoridelen, om identitet m.v. og om medicinsk videnskabssteoretiske diskussioner giver ikke nyt stof for en socialrådgiveruddannet. Medmindre, selvfølgelig, hun/han har glemt grunduddannelsespensum. Jeg ser ikke, at JB leverer noget, der væsentlig supplerer støttehefterne til *arbejdsevnetode*-kurserne.

Jens Bangs bog er ikke læsevenlig. Den ligner lidt for meget en let redigeret forelæsningsserie. Når man slår op under *matchningsprincip* henvises man til p. 7 og p. 49. Men skal man finde "definitionen", skal man hen til en parentes på p. 9. Og her er det ikke krystalklart, om parentesen henviser til "efter evne" eller til "pligt".

I indledningen kritiserer Jens Bang, at "Deloitte Consulting af uransagelige grunde ikke går planken ud med hensyn til at fastholde den faglige kvalitet". Hvad undladelsen går ud på, beskrives ikke.

Med bogen går Jens Bang planken ud, uden at kvaliteten ses. Og så hører man konsekvensen.